

**ЛІРИКА Т. ШЕВЧЕНКА ПЕРІОДУ
АРЕШТУ Й ЗАСЛАННЯ ТА ПІСЛЯ
ПОВЕРНЕННЯ ІЗ НЬОГО. ПОЕЗІЇ
«Доля», «Росли укупочці,
зросли»**

22.03.24

Укр.літ

Клас: 9-А,Б

Вч.: Харенко Ю.А.

Мета: розкрити особливості лірики Т. Шевченка періоду арешту й заслання і після повернення із заслання на прикладі програмових поезій, проникнути уявою у настрої, у внутрішній світ героїв поета, звертаючи увагу на красу їх особистості; розвивати раціональність у використанні навчального часу, вміння послідовно і грамотно викладати власну думку, ті чи інші міркування; робити виважені висновки; формувати кругозір, світогляд школярів; виховувати поважне ставлення до людини, особистості, друзів, однодумців; прищеплювати риси чесності, доброти, чемності, уваги до ближнього.

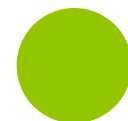

З біографії Тараса Григоровича ви знаєте, що після звільнення з кріпацтва, життя митця складалося ніби на добре. Він успішно вчився в Академії мистецтв, був своєю людиною в колах передової інтелігенції, ні від кого не залежав.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІРИКИ Т. ШЕВЧЕНКА ПЕРІОДУ АРЕШТУ Й ЗАСЛАННЯ І ПІСЛЯ ПОВЕРНЕННЯ ІЗ ЗАСЛАННЯ

«Невольничча поезія» (1847 — 1857). Так сам Шевченко назвав свої твори, писані під час перебування під слідством у казематі III відділу та на засланні

«В КАЗЕМАТІ»

- Цикл «В казематі» складається з 13 віршів, згодом поет додав до нього ще дві поезії.
- Для цих творів характерні мотиви розлуки, поневір'я на чужині, тяжкої жіночої долі, нерозділеного кохання, самотності, безнадії, смерті.
- Всі герої цих поезій глибоко нещасливі: самотня дівчина–сирота, згорьована дружина п'яниці, розлучена з миллим наречена, покинута стара матір, каліка–солдат. Усі вони нарікають на лиху долю, гірке безталання.

- Після звільнення з солдатської служби автор переніс твори у «Більшу книжку», об'єднав їх у цикл і дав заголовок «В казематі», під яким зазначив присвяту: «Моїм союзникам посвящаю».

ТВОРЧІСТЬ ПЕРІОДУ ЗАСЛАННЯ

- Творчість цього періоду становить новий, вищий етап у розвитку поетичного генія Шевченка, опанування методом практичного реалізму, досконалістю художньої форми.
- До нас дійшло понад сто творів, серед них дев'ять поем.

ПОВІСТІ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

- У 1853 — 1857 роках Т. Шевченко написав близько двох десятків повістей російською мовою, з яких до нас дійшло тільки дев'ять.
- Повісті Т. Шевченка, як і його віршовані твори, мають виразну

антикріпосницьку
спрямованість,
цікаві змістом,
однак своїми
художніми якостями
дещо слабші
за вірші та поеми.

ТВОРЧІСТЬ ПЕРІОДУ ЗАСЛАННЯ(1857-1861)

- Останні роки життя поета були періодом найвищого розквіту його таланту, хоч після семи років вимушеного мовчання поетова муза не відразу заговорила на повний голос.
- У 1857 році було написано лише дві поеми — «Неофіти» і «Юродивий» (остання залишилася незакінченою) ; у 1858 — п'ять невеликих віршів: «Доля», «Муза», «Слава», «Сон» («На панщині пшеницю жала»), «Я не нездужаю, нівроку», у 1859 — одинадцять віршів й одну поему, у 1860 — тридцять п'ять поезій.

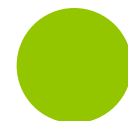
ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

- Ліричний герой (Л. г.) — образ поета (його ліричне «я»), чий переживання, думки та почуття відображено в ліричному творі. Уявлення про Л.г. складають на основі знайомства з його внутрішнім світом, який розкривається не через вчинки, а через переживання, душевні стани. Умовне поняття; на його основі створюється цілісне уявлення про творчість поета, його переживання, які відображаються у творі, але не в його особі. Л.г. не тотожний авторові.
- Медитація (від лат. meditatio — роздум) — форма філософської лірики: вірш, в якому поет висловлює свої думки над проблемами життя і смерті, над баченим і пережитим.
- Психологізм у літературі — глибоке, детальне відтворення подій у художньому творі, зокрема світу його персонажа (почуття, думки, переживання, спонукання).

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ ПОЕЗІЇ «Доля»

слова: Тарас Шевченко "ДОЛЯ" 1858 р.
музика: Анатолій Секретарьов

ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ

- Тема: розповідь поета про власну життєву долю, яка не лукавила до митця
- Ідея: возвеличення долі, яка супроводжувала поета впродовж всього його життя
- Віршовий розмір : ямб
- Історія створення: «Доля» - перший вірш ліричного триптиха Шевченка «Доля», «Муза», «Слава»
- *Жанр*: філософська лірика.
- *Віршовий розмір*: ямб.
- *Художні особливості твору*.
- *Повтори*: «дальше, дальше», «слава ...слава».
- *Звертання*: «учися, серденько...», «ходімо ж, доленько моя», «мій друже вбогий, нелукавий!»
- *Риторичне запитання*: «Які з нас люде?»
- *Риторичні оклики*: «Та дарма!», «Ходімо ж, доленько моя!»,

ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ ПОЕЗІЇ «РОСЛИ УКУПОЧЦІ, ЗРОСЛИ»

ІДЕЙНО-ХУДОЖНІЙ АНАЛІЗ

- Тема: звернення поета до Бога, щоб Всевишній сприяв щасливому подружньому життю кожному, хто прагне одружитися
- Ідея: возвеличення гармонії, взаєморозуміння, дружньої підтримки, що є обов'язковою передумовою для подальшого подолання труднощів тим, хто побрався
- Віршовий розмір: ямб
- *Жанр*: інтимна лірика.
- *Віршований розмір*: ямб.
- *Художні особливості поезії*.
- *Повтори*: «росли-зросли», «розійшлись ... зійшлись», «на той світ тихий».
- *Риторичні оклики*: «Неначе й справді розійшлись!», «Подай же й нам, всещедрий боже!»
- *Епітети*: «в тяжкій дорозі», «світ тихий», «любов безвічна».
- *Звертання*: «Подай же й нам, всещедрий боже!»

Опрацювання прислів'їв про сім'ю, стислий їх коментар.

- - Чоловік у домі голова, а жінка — душа.
- - Сім'я міцна — горе плаче.
- - Не потрібен і клад, коли в сім'ї лад.
- - Найкраща спілка — чоловік та жінка.
- - Не з багатством жить, а з людиною.

Закріплення вивченого матеріалу.

Проведення тестового опитування «Доля»

1. Доля для поета, як він про це зазначив у творі, була для нього:
а) *вбогим другом*; б) правдою життя; в) прозінням свідомості; г) довгоочікуваним щастям.
2. Т. Шевченко розпочав навчання:
а) у Сошенка; б) під час служби у пана Енгельгардта; в) у дяка—п'янички; г) в духовній семінарії.
3. Митець дорікає своїй долі за те, що вона йому:
а) не допомагала впродовж життя; б) *збрехала*; в) завдала всіляких перешкод; г) чинила опір у здобутті освіти.
4. Заповіддю для Т. Шевченка була:
а) чемність і гордість; б) путь до волі; в) невимовна біль за долю своїх братів і сестер; г) *слава*.

«Росли укупочці, зросли»

1. Поет, звертаючись у творі до Бога, називає його:
а) променем щастя; б) душею нації; в) *всещедрим*; г) всемогутнім велетнем.
2. Дитинство ліричного героя асоціюється із:
а) *грою і сміхом*; б) дивовижними речами;
в) світом казок і пригод; г) солодощами.
3. Життя у подружжя було:
а) сумбурним і нестерпним; б) вкрай важким матеріально; в) наче у раю; г) *тихим і веселим*.
4. У потойбічний світ герой поезії прагне перенести із дійсності:
а) садок вишневий коло хати; б) *безвічну любов*;
в) всі життєві радощі; г) срібло—золото.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- Підготувати інформацію про ставлення Т. Шевченка до Бога, вміти аналізувати його поетичні твори циклу «Давидові псалми», «Ісаїю. Главу 35».
- Вивчити вірш «Доля».

